

“Fills de puta” per tot arreu

Joseph Wilson
era un diplomàtic
que servia el seu país
tranquil·lament fins que
va descobrir que
el Govern mentia sobre
l'Iraq i fins que algú
de la Casa Blanca
va filtrar que
la seva dona era
una agent de la CIA.
Ara és tot un símbol
de les protestes contra
la política del president
George W. Bush.

Al matí, Rudolph Giuliani havia tornat a recordar l'11 de setembre. Les catàstrofes exigeixen valor i decisions ràpides, però també són causa d'errors, va dir l'exalcalde de Nova York. Ara, que no som nosaltres els responsables d'aquest error, sinó els terroristes.

Els membres de la comissió d'investigació de l'11 de setembre van tractar amb molt de compte el dia més dramàtic de la història dels Estats Units. Haurien de pressionar Giuliani, però li donen les gràcies abans de fer-li cap pregunta. Giuliani compareixia davant la comissió vestit impecablement, com el missatger d'una època passada, com un heroi conservat en ambre.

Unes quantes hores després, Joseph Wilson va arribar a Nova York per presentar el seu llibre. Es diu *The Politics of Truth* (“Política de la veritat”). Wilson va ser diplomàtic durant molts anys, però ningú no ho diria.

Fora, davant dels aparadors de la llibreria Barnes & Noble d'Union Square, la bandera dels Estats Units penja tranquil·la durant el tebi vespre de començaments de l'estiu, però Wilson irromp com un llamp. Ve directament de Niça. Ha estat convidat al Festival de Cinema de Canes, on s'ha projectat la pel·lícula *Uncovered*, un documental sobre el bel·licós Govern de Bush en el qual ell ha participat. Acaba de travessar l'Atlàntic i al sud de França ja fa estona que s'ha post el sol. Hauria d'estar cansat,

però sembla molt actiu. Un home grasonet i amb els cabells una mica massa llargs salta a l'escenari. S'ha afluixat el nus de la corbata, una Hermès. Joseph Wilson somriu.

“Abans de res, voldria dir-vos que la pel·lícula de Michael Moore *Fahrenheit 9/11* ha estat tot un èxit a Canes”, explica.

Els tres-cents espectadors aplaudeixen. Unes gotes d'Europa esquitxen la sala. A Wilson li agrada, però sense passar-se. És americà. Es troba molt a gust a Nova York, diu, encara que sigui de Califòrnia.

Va ser surfista, va treballar uns quants anys com a fuster abans d'entrar al servei diplomàtic. Al final de la dècada dels noranta, després de més de vint anys al servei dels Estats Units, va fundar una consultoria per a relacions entre el seu país i l'Àfrica. Ara viu amb la seva dona i els dos fills a Washington. Els americans s'inventen a si mateixos contínuament, afirma. Es considera ciutadà d'un gran i meravellós país.

“Aquest país va ser fundat segons uns principis molt savis –diu Wilson–. Els ciutadans d'aquest país tenen el dret de controlar el Govern, de demanar-li comptes, d'atacar-lo. Jo he fet ús d'aquest dret. El que el Govern m'ha fet i ha fet a la meua família és senzillament antiamericà.”

Agafa un llibre gruixut que hi al damunt de la taula. *The Politics of Truth* explica al llarg de 400 pàgines la història d'un diplomàtic americà que abandona el seu silenci.

JONAS KARLSSON - VANITY FAIR

Joseph Wilson és un enamorat de les ulleres de sol i les corbates cares. Li agrada fumar havans. Aquí es va fer retratar amb la seva dona en un descapotable per a la revista *Vanity Fair*, com si fossin una parella de Hollywood. Li agrada la fama... i estar ben a prop dels famosos.

En la primera part, Wilson descriu els seus anys a l'Àfrica, on va treballar com a ambaixador al Níger, Burundi, Congo i Gabon. És el viatge d'un californià vital que en realitat volia anar a París i que mai no ha deixat l'Àfrica. Parla d'elefants i d'Idi Amin, de la sorra del desert, de guerres civils i del naixement dels seus primers fills. Ens explica com era la seva tasca a l'ambaixada de Bagdad, que dirigia quan el 1991 va esclatar la guerra del Golf. Wilson va ser l'últim diplomàtic nord-americà que es va reunir amb Saddam Hussein. Explica com evitar la famosa encaixada de mans amb Saddam, que quan saludava donava la mà amb tanta força que a les fotos protocol·làries semblava que el seu convidat s'inclinava davant seu. Wilson va tancar l'ambaixada dels Estats Units a l'Iraq, va treure els seus empleats del

país i, quan va tornar als Estats Units, l'expresident George Bush el va qualificar d'"autèntic heroi americà". Després va anar a Ruanda durant el Govern de Clinton. Era l'element de la política exterior nord-americana més ubic, sempre era allà on passava alguna cosa, ja fos a Kosovo, a Angola o a Brussel·les.

El detonant. La segona part del llibre és ben diferent, ja no descriu l'honrada carrera d'un diplomàtic. El febrer de 2002 Joseph Wilson va tornar a l'Àfrica per esbrinar per ordre del vicepresident Dick Cheney i de la CIA si el Níger exportava urani a l'Iraq. Wilson no va trobar cap prova de tràfic d'urani i va informar-ne el seu Govern. Un any després, però, el president George W. Bush va pronunciar al seu discurs de l'estat de la Unió, amb el qual va justificar la

guerra a l'Iraq, la frase següent: "El Govern britànic ha descobert que Saddam Hussein podria haver importat recentment una quantitat considerable d'urani de l'Àfrica."

Aquestes poques paraules en el discurs d'un president van entrar a la vida de Joseph Wilson com si fossin un eixam de vespes. Un home que sempre s'havia estat molt de cridar l'atenció havia passat de sobte a ser el centre d'un escàndol polític.

Òbviament, aquesta segona part de la seva vida és la que interessa a la gent que ha acudit a la presentació del seu llibre.

"Quan vaig sentir el discurs de Bush, vaig pensar que no podia parlar del Níger", diu.

Però és clar que Bush es referia al Níger.

La versió anglesa del llibre de Wilson.
I *Uncovered*, un documental anti-Bush.

Quan l'Organisme Internacional d'Energia Atòmica va declarar que la notícia del contraban d'urani era falsa, un portaveu del ministre d'Exteriors va afirmar: "Malauradament ens van enganyar." Poc després, l'assessora de seguretat, Condoleezza Rice, va dir que potser a l'interior de la CIA se sabia que no hi havia tràfic d'urani, però no en els cercles que ella tractava.

Aleshores ja havia caigut Bagdad.

Wilson no ho podia entendre. Havia anat al Níger per ordre de Dick Cheney. Per ordre del vicepresident dels Estats Units d'Amèrica.

Joseph Wilson va començar a parlar del seu viatge a l'escena política de Washington. Va circular per diferents informes de premsa com a enviat americà anònim abans que al juliol del 2003 *The New York Times* publicqués un article amb el seu nom que duia per títol "El que no vaig trobar a l'Àfrica".

Allò ho va canviar tot: Joseph Wilson va deixar la seva carrera diplomàtica a l'ombra. No està clar si era conscient de les conseqüències ni si sabia ben bé que havia fet. Ni el que realment volia.

Una setmana després, una columna del periodista conservador Robert Novak va aparèixer a *The Washington Post*. Segons l'article, Wilson només havia fet una excursió al Níger per prendre el te amb

vells coneguts en lloc d'investigar. I, a més, si li havien encomanat aquesta tasca era només perquè la seva esposa, Valerie Plame, n'havia parlat bé a la CIA. Una setmana més tard, un reporter de la cadena de televisió MSNBC va revelar a Joseph Wilson que acabava de parlar per telèfon amb un assessor de Bush, Karl Rove, que li havia dit: "S'aixeca la veda de la dona del Wilson."

Va descobrir que la informació sobre l'esposa de Wilson s'havia filtrat a altres periodistes de Washington. Havien destruït la doble identitat que Valerie Plame havia aconseguit construir-se durant anys. Es clar que es tractava d'una venjança de les altes esferes governamentals que alguns van comparar amb el cas Watergate.

"Fill de puta mentider és potser el més agradable que podria dir sobre Cheney"

Al setembre del 2003, el Ministeri de Justícia va iniciar les seves investigacions sobre el cas de Valerie Plame. A l'octubre, el president Bush va dir: "Anirem fins al fons d'aquest assumpte."

Encara es continua investigant i fins ara no s'ha descobert quins eren els membres de les altes esferes que van desvelar el secret de l'agent de la CIA.

"Només hi ha unes quantes persones relacionades alhora amb el món de la política i els serveis secrets —diu Wilson—. Bush només les ha de convocar i preguntar-los: 'Qui va ser?' O no s'ho ha pres gaire seriosament, o no controla la seva gent, o intenta amagar alguna cosa", diu Wilson.

Llegeix un petit fragment, però se sent millor quan pot xerrar amb la gent, quan no està subjecte a cap guió i quan pot abandonar el paper que fa tant de temps que interpreta. Diu que Karl Rove és un cabró i espera el dia que "el fotin fora de la Casa Blanca".

Fa poc, en el programa d'entrevistes polític més famós de Washington, *Meet the Press*, li preguntaren si a Iowa va dir realment que el vicepresident Dick Cheney era "un fill de puta mentider". El presentador va utilitzar l'abreviació de "son of a bitch" ("fill de puta") perquè el programa s'emeta diumenge al migdia. "S. O. B.", va dir.

"Fill de puta mentider és potser el més agradable que podria dir sobre Dick Cheney —va respondre Wilson—. Dick Cheney ha mentit al poble americà com mai ningú més ho ha fet. Sobre les armes de destrucció massiva a l'Iraq, sobre les connexions entre Saddam i Al-Qaida, sobre la política mediambiental. Representa la cara més horrible d'aquesta administració."

Al seu llibre diu que els diplomàtics, igual com els advocats, de vegades han de defensar posicions que no comparteixen. Ell ha trencat aquestes cadenes. Dóna gust veure com s'indigna i arremet contra els periodistes de Washington més prudents.

"Encara no hem acabat amb en Novak, aquell malparit sense escrúpols", acaba proclamant davant del seu públic de Nova York.

Després, Wilson signa llibres. El seu editor és davant d'uns prestatges i mira

la cua que va passant lentament davant de l'autor.

"N'hem venut uns 20.000 exemplars –diu l'editor–; som a la llista de *best-sellers* de *Times* i encara no s'ha acabat. Joe continua en primera plana i parlarà a la convenció dels demòcrates.

Joseph Wilson signa l'últim llibre. Es tracta d'una dona. Quan l'exdiplomàtic acaba, agafa el llibre i se'n va, però de sobte es gira i li pregunta: "Com aniran les eleccions?". "Els republicans –contesta– ho perdran tot. El Govern i el Senat. Un terratrèmol."

La dona abandona el local somrient. Quin pronòstic! Ja s'ha fet fosc a Union Square i la gran llibreria ja està gairebé buida. Wilson està cansat, ja no li queden energies i el públic ha marxat. Potser en alguna situació així deixa de tenir la sensació que parla per a la majoria del país.

Fora l'espera una limusina que el portarà a l'hotel. L'editor li recorda que el recolliran a les 5 h del matí.

Wilson assenteix i puja al cotxe.

Encara té la petita empresa de Washington, dedicada a facilitar negocis entre socis africans i americans, però està gairebé parada des que va escriure l'article de *The New York Times*. És més agradable fer negocis amb americans tranquils que amb exdiplomàtics furiosos.

De què viu? "Oh, el meu editor m'ha promès que em faria d'or amb el llibre", diu rient.

No s'ha penedit mai d'haver atacat el Govern? "És el meu deure com a ciutadà", diu Wilson. "El que faig aquí no exerceix valor. Sí que era valent el 1991, a Bagdad. Aleshores era un assumpte de vida o mort. Ara cal tenir valor cívic, que és el que falta en aquest país."

Un oncle avi seu va ser alcalde de San Francisco, un altre va ser congressista, els seus avis van lluitar a totes dues guerres mundials, el seu pare va ser aviador de la marina a la Segona Guerra Mundial. "Cap d'ells no era demòcrata", diu al llibre.

Vol demostrar que és imparcial? "Sóc ciutadà americà –diu Wilson–. Estic orgullós de ser americà. Estic orgullós de pertànyer a una família que ha servit fi-

Tot i que pugui semblar increïble, al començament del 2002 Wilson va fer una donació per a la campanya de les primàries de George W. Bush. El considerava el millor candidat republicà.

delment el seu país durant unes quantes generacions.

El conductor de la limusina col·loca bé el retrovisor.

Wilson mira des de la finestra del cotxe com va passant el barri adormit del Midtown. Mormola alguna cosa sobre Thomas Jefferson i Benjamin Franklin. "Tenim una Constitució meravellosa, i jo la llegeixo molt sovint", confessa.

S'aferra als principis. Tot s'escapa, sembla que ja no hi hagi cap certesa. Ahir encara era a Europa. Parlava amb els seus antics col·legues. Van mal dades per als diplomàtics americans, li han dit. Potser el seu llibre s'enfonsa com un còdol en un estany enmig de totes les venjances i conxorxes que enguany han orquestrat els polítics. Potser mai no trobaran els qui van traïr la seva esposa.

Dóna gust veure com Wilson arremet contra els periodistes més prudents de Washington

Wilson ha escrit al seu llibre els noms de dos homes que suposa que la van delatar: Lewis Libby, el cap de l'oficina de Cheney, i Elliot Abrams, un empleat del Consell de Seguretat que assessorava Bush com a expert en el Pròxim Orient. Però Wilson no ho pot demostrar. Washington calla. Tampoc no parlen els periodistes als quals van comunicar la notícia.

"Alguns m'han respost que tenen por. Un diu que no vol que l'enviïn a Guantánamo, cosa que em sembla una metàfora. Un altre deia que té dos fills a l'escola privada i una hipoteca. Fins i tot la crítica més lleu a aquesta administració provoca trucades de les altres esferes als caps de redacció", diu.

Quan ens aturem a Central Park, al davant del seu hotel, el conductor diu:

"Em sembla fantàstic el que fa."

"Gràcies", contesta Wilson.

El seu pas torna a ser més decidit, la jaqueta li oneja. Entra al vestíbul de l'Essex House com si l'esperessin, però el vestíbul és buit. Es deixa caure en un sofà del vestíbul, amb les bosses de llibres entre les cames.

Fa una estona havia dit que volia donar canya al columnista Novak. Què volia dir? "Oh, el seu Corvette queda molt millor al meu garatge que al seu. Algun dia la meva dona el conduirà. Crec que més o menys és això, el que volia dir", diu Wilson, i es repenja cap enrere relaxat.

Wilson va ser l'últim diplomàtic nord-americà que es va reunir amb Saddam Hussein. De fet, duïa les regnes de l'ambaixada del seu país a Bagdad quan va esclatar la guerra del Golf.

El canell li surt de la màniga i deixa veure una cadena petita i brillant.

Els seus crítics l'acusen de buscar l'escàndol per vanitat. Sovint porta ulleres de sol, sempre porta corbates cares. Li agrada fumar havans. Es va fer retratar amb la seva dona en un descapotable per a la revista *Vanity Fair*, com si fossin una parella de Hollywood. Wilson omple a vessar de noms de famosos el seu llibre sempre que pot. Quan parla de la greu malaltia de la seva primera esposa, no oblida dir que John Wayne era al seu llit de mort al mateix hospital. En un sopar, ell i la seva tercera esposa seien al costat d'Annette Benning i Warren Beatty. Al seu despatx té penjada una felicitació de l'anterior president Bush. Descriu vivament i amb tot detall les seves trobades primer amb George Bush i després amb Bill Clinton.

És vanitós, però potser és que cal ser vanitós per barallar-se amb el president dels Estats Units.

Joseph Wilson s'aixeca i repeteix l'encaixada de mans que va donar a Saddam Hussein el 1990. Va mirar el dictador als ulls, no a la mà que li estenia. Ja l'havien avisat de fins on arribaven aquelles mans. Aquest era el truc, diu.

**Joseph Wilson
és vanitós,
però potser
és que cal
ser vanitós
per barallar-se
amb el president
dels Estats Units**

Llavors se'n va a dormir. Demà ha de continuar molt d'hora.

Tres dies després, Joseph Wilson visita una llibreria de Santa Monica, a Califòrnia. Els Lakers es juguen aquest vespre el pas a la final de l'NBA, però el local és ple. Wilson diu que hauria d'haver vingut amb texans negres i samarreta, com els autèntics escriptors.

"Però vostès realment només volen veure l'antic ambaixador", diu.

És un comentari trist, però la gent riu. Wilson necessita el vestit per fer evident tot el que ha deixat enrere. Però acaba fent esclatar la figura de l'ambaixador. Diu que Condoleezza Rice menteix i que Colin Powell va ser una de les figures clau a la guerra, perquè es va aprofitar la seva credibilitat per justificar un crim com aquesta guerra. Colin Powell s'hauria de responsabilitzar d'aquesta història. Wilson torna a dir que Dick Cheney ja pot estar content que només el tracti de fill de puta mentider.

"És el Govern més antidemocràtic que mai no havíem tingut. Reagan i Nixon eren dos sants comparats amb Bush. L'única bona notícia és que a la tardor hi ha eleccions —diu Wilson—. Són les eleccions més importants de la meua vida."

Seria un bon comentari final. Wilson somriu i pensa que d'aquí a vint minuts ha quedat per sopar amb Robert de Niro a West Hollywood. Encara hi podria arribar. Una pregunta més. Algú vol saber si Howard Dean no hauria estat el millor candidat demòcrata.

No, diu Wilson. Explica per què va ser un error que Dean votés contra la resolució de guerra al Congrés i per què Kerry va encertar votant-hi a favor.

"Només es pot impressionar un dictador com Saddam Hussein amb una seriosa amenaça d'ús de la força", diu.

Això provoca altres preguntes. Les coses no són tan fàcils. Wilson s'ha bellugat en un món en què les coses es poden afrontar des de molts punts de vista. Admira el vell Bush i menysprea el fill. Tot això és molt difícil d'explicar si vas amb presses. Li cal mitja hora i a la sortida es troba amb un altre amic de l'escola amb uns quants regals personals.

Wilson corre en direcció a l'aparcament. Llança la bossa dels regals al seient del

seu descapotable llogat. Llavors baixa la capota, encara que ja sigui fosc, faci fred i ja faci vint minuts que havia de ser amb Robert de Niro. Però ara és a Califòrnia.

Juguen els Lakers, els carrers de Los Angeles semblen deserts. Wilson corre a tota velocitat per la ciutat, amb els cabells onejant al vent. Té un PalmPilot a la falda. Quan s'ha d'aturar en un semàfor, es col·loca bé la corbata al damunt de la panxa.

Porta una carrera impressionant. Al començament del 2002 havia fet una donació per a la campanya de les primàries de George W. Bush, ja que el considerava el millor candidat republicà. També va fer una donació a Al Gore, al despatx del qual va treballar durant molts anys. El 2002 se'n va anar al Níger per ordre de Dick Cheney. I aquest gener va entrar en l'equip de campanya de John Kerry per assessorar-lo en política exterior.

Hi ha algun punt d'inflexió a la seva vida?

"Crec que va ser quan Richard Perle va parlar a la reunió del consell turc-america", diu. Allò va ser al març del 2002, unes setmanes després del meu viatge al Níger. Perle hi anava molt sovint, la qual cosa afectava els nostres plans a l'Iraq. Eren objectius imperials. I no sé com vaig decidir aquella mateixa nit que Perle i els seus amics neoconservadors al Govern no es mereixien un viatge gratuït a Bagdad.

Wilson agafa el PalmPilot que tenia a la falda i intenta posar-se en contacte amb De Niro.

"Bob, sóc en Joe. Em sap greu, arribaré d'aquí a uns deu minuts", diu i torna a donar gas.

"Bob." Somriu. De vegades sembla impressionat per la seva nova vida.

Veu sovint John Kerry? "Oh, no, fa setmanes que no el veig -afirma-. Però tampoc no importa gaire. Parlem de les línies generals i, de totes maneres, a les meves presentacions també treballo per a ell. No hi ha gaire diferència. En alguns aspectes jo tinc una visió més radical que la seva. Ell no les podria representar sense que el perjudiquessin."

No ha pensat entrar en política? "Sí. Però tinc uns bessons de quatre anys i la política és una feina molt dura que t'o-

Dick Cheney és clar objecte de crítica dins de *The Politics of Truth*. Wilson està segur que ell és al darrere dels atacs que va rebre la seva dona, Valerie Plame.

cupa molt de temps. En primer lloc vull ser un bon pare. A més, la meva dona em va dir que no vol aparèixer en públic. És difícil que et votin a Amèrica si la teva dona no és al teu costat a l'escenari. I jo respecto la meva dona.

La primera frase al llibre de Wilson va dedicada a la seva esposa, Valerie. L'última, també. Sempre parla de Thomas Jefferson, però per damunt de tot Wilson estima la seva dona. Ella no tenia res a veure amb tot allò. Potser ara tampoc no hi haurà res que els separi. Potser *The Politics of Truth* és una carta d'amor de més de 400 pàgines.

El vent bufa amb força al descapotable. Wilson somriu. Naturalment no ho pot afirmar, però tampoc no ho negarà. És complicat.

I Robert de Niro espera.

Els pneumàtics grinyolen quan Wilson els acosta a la vorera de La Cienega Boulevard.

Corre l'últim tram fins al restaurant.

De què parla amb De Niro? "No en penso dir res", contesta Wilson.

Li agradaria que la seva vida es filmés? "I tant. Gràcies al cinema es pot arribar a molta gent, a Amèrica", diu, i entra al restaurant.

L'endemà va a un debat amb el publicista neoconservador William Kristol davant de 2.000 espectadors, a la Universitat de Santa Bàrbara. Fora hi ha 1.200

estudiants més i segueixen el debat des d'un monitor. Després volarà cap a Chicago per presentar *The Politics of Truth* al mitjà oest. Mentrestant concedeix entrevistes, cinc o sis cada dia. Potser ja no és diplomàtic, però encara podrien dir que és ambaixador. Ambaixador de l'altra Amèrica. Allò que sempre ha existit ha de fer-se més gran.

Wilson és al seu despatx de Washington. Ha estat una setmana molt intensa. Ha dimitit el cap de la CIA, George Tenet, el cap de la seva dona. No creu que hi hagi una relació, però les coses trontollen. El cap de setmana va llegir a *The New York Times* que Dick Cheney va declarar davant la fiscalia pel cas Valerie Plame. No sap quan, ni tampoc no està gaire clar el que va dir. El diari també deia que Bush ha contractat un advocat defensor per preparar la seva declaració. Era un article peculiar, escrit en un to misteriós, però sota la superfície sembla que expliqui tot això a crits.

Joseph Wilson està de bon humor. Lluita en molts fronts i de vegades no sap gaire bé per què.

L'ambaixador Joseph Wilson s'acaba de reinventar una vegada més. Perquè és americà.

Alexander Osang

© Der Spiegel - EL TEMPS

Tradució: David Egea